

BÍRÓ FERENC

A „KARJELI” ROKONSÁG*

A MAGYARSÁG EREDETÉNEK KÉRDÉSE DUGONICS „ETELKÁ”-JÁBAN

1770-ben jelent meg Sajnovics János munkája, a *Demonstratio. Idioma Ungarorum et Lapponum idem esse*, amely határkönek tekinthető a magyar nyelv finnugor eredetének tisztázása felé vezető úton. A magyar nyelvtudományi irodalomban sokáig tartotta magát az a vélemény, hogy e mű hazai és külföldi fogadtatása drámai módon különbözött egymástól: míg az európai tudományosság elismeréssel fogadta a magyar jezsuita eredményeit, addig itthon ellenséges hangulat és értetlenség vette körül – az egykorú magyar közvélemény előkelőbb rokonokat kívánt, mint a „halzsíros atyafiság”. E beállítás szerint Sajnovics a támadások miatt elkedvetlenedve hagyott fel nyelvészeti stúdiumaival is, hiszen – mint ismeretes – a számára európai hírnevet hozó munka megalkotása után ő elsősorban valóban csillagászáttal foglalkozott. Ezt a tetszetős, de igen leegyszerűsítő felfogást új adatok birtokában s a régebben is ismert tények felülvizsgálásával az utóbbi években ingatta meg a magyar nyelvészet-történeti kutatás.¹ A finnugor rokonság felvilágosodás kori recepciójának minél teljesebb feltárásához az alábbiakban

* Bíró Ferenc, Szörényi László és Tverdota György dolgozata előadásként elhangzott a VI. Nemzetközi Finnugor Kongresszuson Sziklivárban, 1985. július 24–30. között. (A szerk.)

¹ Vö. Éder Zoltán: *Újabb szempontok a „Demonstratio” hazai fogadtatásának kérdéséhez.* Beiträge zum IV. Internationalen Finnougristenkongress. II. Napoli, é. n.

az irodalomtörténetírás oldaláról szeretnénk néhány megfigyeléssel hozzájárulni. A téma főleg eszmetörténeti szempontból fontos: a nemzet eredetének kérdéséhez való viszony különös jelentőséggel bír egy olyan korban, amelyben különleges jelentőséggel bír magának a nemzetnek a fogalma is.

Sémák ellen természetesen nem ellensémák felállításával lehet vitatkozni: Sajnovics nézeteinek – senki nem tagadja – erős és csöppet sem lebecsülendő ellenzői voltak a felvilágosodás kor Magyarországon. Egyértelműen dokumentálható például, hogy az ún. rendi felvilágosodás írói és költői – Orczy Lőrincről Bessenyei Györgyön át az idős Kazinczy Ferencig – távolról sem rokonszenveztek az északi rokonság eszméjével. Az ellenzők azonban egyáltalán nem uralták a kor szellemi életének egészét, s ha az irodalomtörténet eseményei felől figyeljük a kérdés sorsát, akkor egyenesen az lehet a benyomásunk, hogy a XVIII. század utolsó két évtizedében különösen szűk körre szorultak vissza.

A *Demonstratio* hazai recepciója szempontjából ennek az időszaknak a kulcsműve Dugonics András 1788-ban megjelent *Etelka* című regénye.

Ez a ma már csaknem olvashatatlan regény az újabb kori magyar irodalom egyik első nagy könyvsikere volt, három kiadása jelent meg viszonylag gyors egymásutánban. S tudjuk azt is, hogy a negyvennyolc éves piarista műve nem valamilyen olcsó sikert aratott: a kor legjobb szellemei nyilatkoztak elismeréssel róla. Magasztaló kritikát írt a könyvről az egyik legműveltebb magyar literátor, a Voltaire- és Young-fordító Péczeli József, Csokonai Vitéz Mihály, a magyar felvilágosodás legnagyobb költője pedig versben ünnepelte a mű szerzőjét. Minden jel arra utal, hogy tetszett a regény Hajnóczy Józsefnek, a magyar köztársasági mozgalom nagy alakjának, és ekkor még Kazinczy Ferenc életében is volt olyan pillanat, amikor csak dicsérni tudta a XVIII. század heroikus romáinjainak sablonjait és a honfoglalás kori magyar történelemre vonatkozó tudományos ismereteket egyaránt felhasználó

munkát.² Ezek az ismeretek bele vannak szőve a regény szövegébe is, de elsősorban a mintegy száz s igen terjedelmes lábjegyzetbe szorítva kísérik – mintha csak történetileg is hitelesíteni akarnák – az enyhén szólva is nyakatekert cselekményt. Ezeknek az ismereteknek egyik, a késői kor olvasója számára nem különösebben feltűnő, a regény szerkezetében azonban kitüntetett szerepet játszó eleme a finnugor rokonság eszméje. A regény egyik főszereplőjéről, az Etele nevű fiatalemberről egy ideig semmit nem lehet tudni: rejtélyes jövevény, aki mind a legszebb magyar hölgyek szívét, mind a legmagasabb rangú magyar főemberek becsülését megnyeri és gyorsan a cselekmény középpontjába kerül. Származása sem sokáig marad titok. A regény második negyedének eleje táján lovásza véletlenül elszólja magát s megtudjuk: ő a „karjeli” (= karéliei) királyfi, aki – később ez is kiderül – nősülés céljából jött Árpád udvarába, s azért nem árulja el kilétét, mert jövendőbelijének személyes érdemeire kíváncsi, s ő maga is személyes érdemei révén kíván boldogulni. Ez a legteljesebb mértékig sikerül neki, így azután különféle viszontagságok és intrikák után végül is elnyeri a regény címadó hősnőjének, Etelkának a kezét. Azaz: a karjeli rokonság eszméje a szerelmi történetbe van beépítve – a regény boldog befejezése nem más, mint Etelkának, a magyar erények ideális megtestesülésének és északi rokonaink királyfijának násza. Akit az északi rokonság gondolata bősztített, annak aligha tetszett ez a megoldás – a regény sikere tehát mintegy jelzi, hogy a korabeli olvasó elfogadta a tézist, amelyről egyébként

² Az *Etelka* fogadtatásához l. Prónai Antal: *Dugonics András életrajza*. Szeged, 1903. 113–137.; Baróti Dezső: *Dugonics András és a barokk regény*. Szeged, 1934.; Szauder József: *Dugonics emlékezete = Az estve és Az álom*. Bp. 1970. 136–155. Aligha tekinthető véletlennek, hogy Hajnóczy 1790-es latin nyelvű alkotmánytervezetének (*Ratio proponendarum legum*) második, a nemzeti nyelvről szóló függelékében éppen Dugonics nevével kezdi azoknak az íróknak a felsorolását, akik bebizonyították, hogy nyelvünk mennyire alkalmas a művelésre. L. *A magyar jakobinusok iratai*. (Szerk. Benda Kálmán.) I. Bp. 1957. 86.

Dugonics ugyancsak hosszú lábjegyzetben értekezik, hivatkozva természetesen magára Sajnovicsra is.³

Ha a regény széles körű sikerének szükséges feltétele a „karjeli” rokonság széles körű elfogadása, vagy legalábbis az iránta tanúsított jóindulatú közöny volt, akkor Dugonics művének sorsában – úgy tetszik – a XVIII. század végi magyar társadalom szellemi elitjének reagálását észlelhetjük Sajnovics eredményeire. Ha azonban közelebbről is megnézzük a regény utalásait, akkor kiderül, hogy valóban erről van ugyan szó, de egy fontos kiegészítéssel. Igen gyorsan felfedezhetjük, hogy a regényben – sem a szövegben, sem a lábjegyzetekben – az északi rokonság eszméje egyáltalán nem áll ellentétben a hun – avar – magyar rokonság hagyományos gondolatával, ellenkezőleg: mintegy annak részét képezi. Az integrálásnak ezt a mozzanatát tartalmazta már a *Demonstratio* is,⁴ a műveletet magát a kor tudományossága részéről azonban a kor kiváló jezsuita történésze, Pray György végezte el, s viszonylag gyorsan.⁵ Dugonics voltaképpen nem is az ebben a vonatkozásban csak utalásokat nyújtó Sajnovicsot, hanem inkább a szkíta rokonságot korszerűsítő Prayt követve építi fel a maga epikus koncepcióját. A magyar irodalom első nagy regénysikere így mintha arról tanúskodna, hogy a XVIII. századvégen a köztudat számára a finnugor rokonság eszméje beépült a hagyományos eredetmagyarázatba (de legalábbis nem érezte ellentétben levőnek vele), a mű második kötetében olvasható Ed és Emed története pedig világosan mutatja, hogy ez a beépülés a mítosz szintjén is megtörtént.⁶ Úgy

³ *Etelka* I. könyve III. szakasza, 270–273., de csak a második kiadásban. Dugonics egyik tisztelőjéhez, Jármay Pálhoz írott levele arról tanúskodik, hogy Sajnovics követése szinte programszerű volt – l. Prónai: i. m. 129–130.

⁴ Joannis Sajnovics S. J.: *Demonstratio . . . Anno MDCCLXX Tyrnaviae ajánlásának (Ad Regiam Scientiarum Societatem)* XIII–XIV. lapjait.

⁵ Vásáry István: *Az őstörténevez Pray*. ItK, 1979. 287–292.

⁶ Mezei Márta: *Történelemszemlélet a magyar felvilágosodás irodalmában*. Bp. 1958. 47–51.

tűnhet tehát, hogy eszmetörténeti szempontból nem következett be igazán lényeges fordulat – az északi rokonság motívuma semmi mást, csupán az elbeszélés érdekesebbé tételét szolgálja. Etele így lehet olyan titokzatos idegen, akiről kiderülhet, hogy (mint már a neve is sejteti) voltaképpen – nem idegen, hiszen ama távoli tájakon is magyarok, és nem is akármilyen magyarok élnek. A motívumnak pusztán az epikum szolgálatában álló szerepét látszik erősíteni, hogy Dugonics szépíróként valóban ebbe az irányba szövi majd tovább az *Etelka* hőseinek történetét, míg az 1800-as évek elején készülő történeti munkáiban nem sok ügyet vet erre a rokonságra.⁷

Ez azonban nem így van. Igaz, Sajnovichhoz és Prayhoz hasonlóan Dugonics sem fordul szembe a hagyományos eredetmagyarázattal, sőt, fő célja, hogy az új elemeket törés nélkül illessze hozzá a hagyományhoz, mégis: ezeknek az új elemeknek a megjelenésével új helyzet állt elő. Dugonics regénye erőteljes szakadást képvisel az irodalmi folyamatban; erőteljes eltávolodást mindenekelőtt a magyarság eredetének a XVIII. század első felében gazdagon kibontakozó epikus feldolgozásait átható szellemtől. A magyar eredetmítosz értelmezésének lényeges fordulatát kell látnunk abban, hogy Dugonics művének cselekményében a honfoglaló magyarság mellé nem az *előttük élt* hunokat, hanem a *velük egyidőben élő* „karjeliéket” állítja rokonként. Ennek a fordulatnak első pillantásra előtűnő vonása csak az, hogy kizárólag a honfoglaló magyarságra terelődik a figyelem. Az északi rokonok is csak egy személy, Etele révén lépnek be ténylegesen a történetbe, de ennél fontosabb, hogy a regény cselekményében a hun elődök semmiféle szerepet nem játszanak. Dugonics egyik újítása éppen ez – ezen a ponton szakít a magyarság

⁷ A magyaroknak uradalmaik, mind a' régi, mind a' mostani üdőkben . . . Pesten és Posonban, 1801; Szittyai történetek . . . I–II. Posonban és Pesten, 1806. E művekkél vélhetőleg párhuzamosan készült az *Etelka* cselekményét folytató, kétkötetes *Jolánka, Etelkának leánya* (1803–1804) c. regény.

eredetét feldolgozó XVIII. századi epikus hagyománnyal, amelynek a hun és magyar azonosság nemcsak döntő eleme volt, de amelyben a hun történet a magyarság történetének önálló fejezeteként szerepelt. E hagyomány feltárását *A jezsuiták és a magyar honfoglalási epika fordulata* című tanulmányában Szörényi László végezte el.⁸ Az általa elemzett művekkel szembeítve Dugonics regényét, csak megerősödhet bennünk az a benyomás, hogy a nyolcvanas évek írójának művében éppen e hiány, a hun előzmények epikai mellőzése és a karéliei rokonság felléptetése – a szerző minden egyeztető szándéka ellenére – alapvető mozzanat, és éppen eszmetörténeti vetületében az. Szörényi tanulmányának az az egyik s igen frappáns tanulsága, hogy a hun–magyar eredetmitosz epikus feldolgozásai milyen képtelenül eltérő ideológiai célkitűzések szolgálatában születtek meg: a hun–magyar rokonság éppen úgy alkalmas volt pl. a Habsburg-ház apológiájára a csak a csatamezőn jeleskedő, de a komoly politikában és az államügyekben járatlan magyar nemességgel szemben, mint az igen vitéz és igen okos magyar nemesség udvarellenes aspirációinak igazolására. Dugonics regénye jóval később, de ugyancsak a hazai nemesség és a bécsi udvar közötti ideológiai feszültség terében született meg, az ő viszonya a két politikai hatalomhoz azonban alapvetően tér el a század első felében politizáló jezsuita költőktől.

A hun elődöket végül is éppen a regény világának sajátos, következetesen és erőteljesen érvényesülő politikai-ideológiai tendenciája miatt váltják fel a „karjeli” rokonok.

Ismeretes, hogy az *Etelka* a felvilágosult abszolutizmus és a magyar rendiség kiélezett küzdelmének éveiben született s hogy az aktuális politika szintjén a II. József-féle kormányzással szemben kibontakozó nemesi ellenállást támogatta. Dugonics művét kulcsregényként írta meg, kéziratot feljegyzéseiben meg is adta azokat a magyarázatokat,⁹ amelyek a

⁸ *Irodalom és felvilágosodás*. Szerk. Szauder József és Tarnai Andor. Bp. 1974. 567–645.

⁹ *Dugonics András feljegyzései*. Szerk. ifj. Szinnyei József. Bp. 1883.

regénybe beleszótt – egyébként általában igen erőltetettnek tetsző – célzásokat világítják meg. A regény figyelmes olvasása azonban meggyőzhet bennünket arról, hogy a munka politikai tendenciája és ideológiája nem fedi egymást, sőt, hogy a kettő között voltaképpen ellentét feszül.

Ha összegyűjtjük azokat az utalásokat, amelyek a honfoglaló magyarság regénybeli társadalmát írják le, akkor egy erőteljesen hierarchizált társadalom képe rajzolódik ki előttünk, amelyen belül azonban elhomályosulnak a rendi különbségek. Elsősorban a nemesség és a jobbágyosság között létező társadalmi szakadék tűnik jelentéktelenné. Erről a kérdésről egyébként – teoretikus nyíltsággal – két hosszú lábjegyzet is szól. Dugonics véleménye szerint ez a XVIII. század végi magyar társadalmat is alapvetően megosztó különbség eredetileg csak egyszerű munkamegosztás volt a régi magyarok között: a nemesek a katonáskodó magyarok voltak, a jobbágyok pedig azok a magyarok, akik a harcosok élelméről gondoskodtak, illetve általában azok, akik „karddal nem dolgoztak”. Ezért van – jegyzi meg –, hogy II. András az ország nagyjait (barones regni) is jobbágyoknak nevezte.¹⁰ Igaz ugyan, hogy „Mind ezekből ki-tetszik, hogy Magyar Eleinknél azok tartattak leg-nagyobb böcsületben, kik Vitézkedtek” – de éppen így fokozza le a nemes–jobbágy viszonyt egyszerű munkamegosztáson és szokáson alapuló különbséggé. Hiszen e magyarázat nyomán immár nemcsak arról nincs szó, hogy a jobbágyi állapot „status poenalis” lenne, de eltűnik így az az egyértelmű közjogi különbség, amit még Bessenyei György, a magyar felvilágosodás első nagy írója is olyan szabatosan fejtett ki 1778-ban, tehát pontosan tíz évvel az *Etelka* megjelenése előtt készült, *A törvénynek útja* című államelméleti művében. A jobbágyi állapot számára – de az ún. rendi felvilágosodás képviselői számára általában is – „rabi” állapot, amelyen természetesen enyhíteni kell különféle módokon, ha már nem lehet megszüntetni

¹⁰ *Etelka* II. könyve, II. szakasza, 119–120.

De a jobbágy fogalmának értelmezésével teljesen azonos ideológiai tendenciát tartalmaz Dugonics művében a nemes fogalmának értelmezése is. Amikor a nemeseket katonáskodó („karddal dolgozó”) magyaroknak nevezi, akkor ez azt jelenti, hogy ők a nemzetségek által állított fegyveresek voltak: innen származik elnevezésük is: nem (nemzetség, tribus) – nemes. Csakhogy – mint a „Polgári dolgokban okoskodó Tudósok tartják” – legalább ötször annyi lehetett a nép, mint a katonaság.¹¹ Vagyis: nem lehet szó tehát arról, hogy a nemzet a katonáskodó nemesekkel lenne azonos, sőt, a regény alapján még az sem igazán egyértelmű, hogy ők játsszák a vezető szerepet a nemzet életében.

Dugonicsnak ezekhez az elméleti jellegű megállapításaihoz ugyanis szervesen illeszkedik a mű belső világa.

Mindenekelőtt – s talán ez a leginkább feltűnő – a nyelve, az a tény, hogy az író a régi magyar beszédet saját korának és szülőföldjének népnyelvi fordulataival igyekszik visszaadni.¹² A régi és a tősgyökeresen magyar az ő számára a népi-vel azonos: hősei folyamatosan képesek szólásokban és közmondásokban beszélni. Fontos azonban hozzátenni, hogy a regény „népi” rétege nem csupán beszédmódot jelent, hanem egy tájegység szélesebb értelemben vett kulturális hagyományának az alkalmazását is. Hogy Dugonics a „túlzás bőségével” és a történetmondásnak gyakran az elemi igényeivel sem törődve használja fel szülővárosának jellegzetességeit, színhelyeit, szokásait, folklórját,¹³ az elsősorban nem a Szeged iránti szeretet jele, hanem annak, hogy számára ez az „anyag” állt rendelkezésre ahhoz, hogy a honfoglaló magyarság világát kora egyszerű embereinek világa felől idézze fel.

¹¹ *Etelka* I. könyve, IV. szakasza, 249.

¹² Horváth János: *A magyar irodalmi népiesség Faluditól Petőfiig*. Bp. 1927. 35–42.

¹³ Kordé Imre: *A XVIII. századi Szeged és folklorisztikus elemek az Etelkában*. Szeged, 1961. (Irodalomtörténeti dolgozatok, 23.); Szörényi László: *A szegedi irodalom története, I. 1720–1848. I. Piarista írók* (kézirat).

Mert ez a törekvés nemcsak a regény teoretikus szintjén, nemcsak stílusában és a beleírt ismeretanyag egy részében érvényesül, de ez határozza meg a regény hőseinek hierarchiáját is. Mindenekelőtt: a mű ideálként kezelt főszereplője nem a honfoglaló magyar vitézek valamelyike, hanem egy leány, egy „igen ritka magyar kis-asszony”. Az ő rikító színekkel kifestett és harsányan ünnepelt erényei és tulajdonságai nem férfias és nem is nemesi erények: beszédmodora a szegedi halaskofákat, érzékenysége a kor szentimentális regényeinek hősnőit, okossága pedig az udvari ember eszményének észjárását idézi. S éppen Etelka alakjának közép-pontba állítása világít rá élesen ennek a honfoglalás korában játszódó regénynek arra a meglepő sajátosságára, hogy a honfoglaló vitézek – mint vitézek – voltaképpen nincsenek jelen benne. Ha a regény – célzásaival – korának nemesi politikáját támogatja is, jól kitetszik, hogy a szerzőt igazán éppen a másik pólus, a fejedelmi udvarok világa vonzza. Dugonics András, a szegedi polgárfi számára a jelek szerint aligha volt az életben magasabb rendű dolog, mint a fejedelmi származás: végül még Etelkáról is kiderül, hogy a honszerző fejedelem, Árpád leánya. A regény tulajdonképpen cselekménye is csak az udvar világában (de legalábbis a fejedelem közelében) zajlik, itt bontakoznak ki a szerelmi kapcsolatok, itt szövi intrikáit Róka, a gonosz tanácsos. Arról, hogy az udvari élet körül ott élnek és harcolnak a honfoglaló hősök, csak közvetetten és szinte mellékesen szerzünk tudomást – a tréfás beszédű Uszubu vezér vidítja fel pl. egy győztes csata humoros előadásával a betegeskedő Árpádot. Az *Etelkának* ez a jellegzetessége különösen akkor tűnik elő élesen, ha ott látjuk a regény mögött azt a művet, amely először állította az érdeklődés előterébe a honfoglalás eseményeit, amely a XVIII. század második felében az egyik legtöbbször kiadott és legolvasottabb mű volt,¹⁴ s amely Dugonics legfontosabb forrásai között szerepelt: Anonymus *Gesta Hungarorum*át.

¹⁴ L. Mezei Márta: i. m. 42.

A piarista író munkája mintha Béla király névtelen jegyzőjének először 1746-ban kiadott történelmi művével vitatkozva készült volna, s a legfontosabb eltérés közöttük éppen az, hogy Dugonicsnál lényegében nem látjuk a honfoglaló hősokeket, a *Gesta* viszont csak róluk beszél, hiszen tudjuk, hogy Anonymus legfőbb törekvése „a magyar oligarcha családok honfoglaló őseinek a bemutatása és kiemelése volt”.¹⁵

A regény — ha külsődleges célzások révén is, de — politikailag a németesítő uralkodóval szemben a nemesi nemzet ügyét képviselő nemességet támogatja, ideológiailag azonban e nemességtől alapvetően eltérő álláspontot képvisel: az egységes, a rendek szerint nem tagolt nemzet ügyét. Ennek egyik s természetes következménye, hogy — bár a regény általános politikai tendenciájának megfelelően támadja a rossz tanácsosokra hallgató regénybeli uralkodót —, itt, a regény világában oly nagy értéke van a társadalom egységét és rendjét biztosító fejedelmi hatalomnak. Ebben már *nem* a magyar nemesség érdeke tükröződik vissza — a politikailag a nemesi ellenállást támogató Dugonics ideológiailag királypárti: ő a *thèse royale* egyik rejtőzködő s éppen a rejtőzködés révén jellegzetesen magyar képviselője.¹⁶ Így tehát a regény aktuálpolitikai felszíne mögött jelen levő társadalomkép nem nemesi, hanem plebejus érdekek szerint épül fel, noha (tegyük gyorsan hozzá) ez igen kevés önállósággal és ezért egyáltalán nem rokonszenves módon történik meg: a nemzeten belüli egyöntetűség sugalmazása érdekében szívesen s időnként sértő formában erősíti fel a nemzet és más nemzetek közötti

¹⁵ *A magyar irodalom története 1600-ig.* Szerk. Klaniczay Tibor. Bp. 1964. 82.

¹⁶ A „*thèse royale* — *thèse nobiliaire*” fogalmaira l. Kosáry Domokos: *A művelődéstörténet helye a történelmi szintézisben.* Történelmi Szemle, 1974. 436–446. Annak, hogy a plebejus beállítottság a nemesi szemlélettel szemben tendenciaszerűen vonzódott a fejedelmi hatalomhoz, még az olyan, royalistának messzemenően nem tekinthető költőnél is világosan kivehető jelei vannak, mint Batsányi János. L. Bíró Ferenc: *A természet gyermekei és a haza fia. (A fiatal Batsányi és az 1770-es évek irodalma).* Literatura, 1983. 1–4. 184–192.

különbségeket. A mai olvasót a regénynek ezek a vonásai már taszítják, a kortársak számára viszont a regény *egészének* tétje még elhomályosította a negatív mozzanatokot. Ez a tét nagyon is jelentős: a nemesi Magyarország ideológiai alapjainak kétségbevonásáról van szó. Ezt jelzi – elméleti szinten – a nemesség és jobbágyság közötti különbségek feloldása, ezért jelenik meg a régi és tősgyökeresen magyar a népi alakjában, így léphet elő egy talpraesett és érzékeny leányzó a honfoglaló magyarság reprezentánsává, és ezért szorulnak háttérbe a regény cselekményében maguk a honfoglaló vitézek.

De éppen ezért kell hiányozniok Dugonics epikus kompozíciójából a magyarság hasonlóképpen vitéz elődeinek, a hunoknak is.

Az elmondottak alapján belátható: jelenlétük megtörné a regény ideologikumának következetesen érvényesülő tendenciáját. Arról ugyan nincs szó, hogy ennek érdekében meg kellene, vagy akár csak meg lehetne szakítani minden kapcsolatot a szkíta ősökkel: háttérben maradós a lábjegyzetekben bőségesen dokumentált létezésükre változatlanul szükség van. De Dugonics művében úgy marad meg a hun–magyar rokonság mítosza, hogy a magyarság fogalmát immár nem sajátíthatják ki a harcoló magyarok, azaz – Dugonics meghatározását idézve – a nemesek, akik (folytatva a nem szó szerinti idézést) egyébként is csak mintegy ötödét tették ki a honfoglaló népnek. Az északi rokonság bevonása a regény világába ezt a kisajátítást gátolja meg, az ő segítségükkel úgy lehet háttérbe szorítani a nemzetnek csak a nemességre korlátozódó fogalmát, hogy azért nem szakadnak el a szkíta ősohöz kapcsolódó szájak sem. A „karjeli” rokonoknak éppen ez a szerepük a regényben – bevonásuk a cselekménybe egyszerre alkalmas a hagyomány távolítására és a távolságban való megőrzésére. A szakítás ebben a történelmi pillanatban, az 1780-as évek második felében ugyancsak gyengítette volna az osztatlan és egységes, azaz: nem feudális, rendek szerint nem tagolt nemzet Dugonics és kortársai számára egyaránt fontos fogalmát.